

KÖZLEMÉNYEK

Augustinus Moravus Olomucensis levele Laki Thuz Jánosnak.¹ Rövid írásunkkal Laki Thuz János utolsó, kevésbé ismert életszakaszának kutatásához szeretnénk adalékot nyújtani Augustinus Moravus Laki Thuznak címzett és nyomtatásban is megjelent (1495) levelének közlésével.

Laki Thuz János a Hunyadi család régi bizalmasa volt. A kormányzó szolgálatában hosszú éveket töltött el, a trencsényi alispánságig és várnagyságig vitte. Mátyás udvarában ajtónállómester, bosnyák, majd szlavón bán volt. A Vitéz János-féle összeesküvésében való részvétele miatt egy időre kikerült a közéletből. 1478-tól tárnokmester lett. Hivatalviselését utoljára 1481-ben említették. Életének későbbi szakaszáról keveset tudunk: Velencébe távozott (1481), s nem tért vissza többé. Gyermekei (Alfonz, Mátyás, Zsófia) 1494-től kezdve hiába perelték a jószágokat a báni törvényszék, a királyi személyes jelenlét, majd a nádor előtt még 1513-ban is, azokat már nem kapták vissza. Thuz János bukása előtt a kortársak is értetlenül álltak. Thuzt a király száműzhette Velencébe; valószínűleg szemet vetett a kegyvesztett és tekintélyes birtokokkal rendelkező férfi jószágaira.²

Az alább olvasható levél szerzője Augustinus Moravus Olomucensis (Augustinus Käsenbrot, Augustin Olomoucký, 1467–1513), a 15–16. századi morvaországi és magyarországi reneszánsz humanizmus kiemelkedő szereplője, a Sodalitas Litteraria Danubiana fontos alakja. A levél nyomtatott formában Augustinus Moravus *De modo epistolandi cum nonnullis epistolis quam pulcherrimis* (a továbbiakban *De modo epistolandi*) című rövid, egyszerű, átlátható felépítésű latin nyelvű levélírástani kézikönyvében jelent meg.³ A *De modo epistolandi* a levélíráshoz vonatkozó általános ismeretek rövid leírása után a *Rhetorica ad Herennium* negyedik könyve gondolatmenetét követve a stilisztikai alakzatokat

¹ Szeretném köszönetemet kifejezni Horváth Richárdnak, Neumann Tibornak, Pálffy Gézának és Tringli Istvánnak szíves szóbeli közléseikért.

² TRINGLI István: *Az 1481. évi szlavóniai közgyűlés*. In: *Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére*. Szerk.: CSUKOVITS Enikő. Bp. 1998. Magyar Országos Levéltár, 301–302, 307–308, 310–311.

³ Velence, Simon Bevilacqua, 1495. fol. C_{ii}^r–[C_{iii}^r].

ismerteti, végül pedig követésre való példaként 13 latin nyelvű levelet közöl. A kellemes hangulatú mintalevelek szerzője Augustinus Moravus, a címzettek pedig valós személyek.⁴

A Laki Thuznak címzett levél a gyűjtemény második darabja; datálás nem található sem az elején, sem a végén. 1495 januárja előtt keletkezett, mivel a nyomtatvány 1495 januárjában jelent meg Velenében. Augustinus Moravus valószínűleg 1493 körül vagy 1493 előtt írhatta a levelet, mert említi benne *Dialogus in defensionem poetices* című művét, amely 1493 márciusában jelent meg nyomtatásban.

A szép hangú levél Augustinus Moravus Laki Thuz iránt érzett tiszteletét és nagyrabecsülését fejezi ki. Augustinus szeretné viszonzni Thuz János humanitását és szeretetét, barátságát (amor). Thuz Jánosban számos kiváló tulajdonság egyesül (prudencia, constantia, eruditio). Augustinus boldog, hogy Thuz őt a barátságába fogadta, mert nem mindenkivel teszi ezt. Mivel Augustinus Moravus úgy tudja, hogy Thuz János örömmel olvasgatja művecskéit (lucubratiunculae), nagyrabecsülése és hálája jeléül el kívánja neki küldeni *Dialogus in defensionem poetices* című, 1493-ban nyomtatásban is megjelent művét. (Elképzelhető, hogy a levél írásakor a *Dialogus* kéziratos példányáról volt szó.) A kis írás olvasása fel tudná üdíteni Thuz Jánost, ha elfáradt komolyabb irodalmi foglalatosságai (gravioribus illis studiis tuis) közben. Augustinus – utalva Thuz János életének fordulataira – úgy folytatja, hogy a sorsfordulatok közepette nincs jobb, kellemesebb dolog az irodalmi tevékenység által nyújtott gyümölcsöknél. Majd dicséri a címzett állhatatosságát (Quamvis quis te infractor? Quis constantior inveniatur?), végül pedig ismét kifejezi reményét, hogy Thuz János a levélben említett *Dialogus*-t haszonnal és örömmel fogja forgatni.

Alább tehát mellékeljük Augustinus Moravus Laki Thuz Jánosnak írt levelét.⁵

Aug. Mora. Olom. illustri viro Ioanni Tuccio Pannonio. s.

Vellem ea mihi aliquando occasio daretur, ut pro humanitate tua et amore erga me tuo, quo me incognitum tibi ante amplecti dignatus es, te mihi officio aliquo demereri possem, ut quod animus meus iamdudum tibi praestitit, id opera etiam aliqua nostra sentiret, maxime vero quia paucula ea consuetudine nostra is mihi sis visus, in quo et prudentiam incredibilem, admirabilem constantiam singularemque eruditionem et quasi domicilium quoddam virtutum omnium suspicere possimus, ut

⁴ A rövid műre irányuló részletes vizsgálatunk eredményeit a Borzsák István emlékének szentelt angol nyelvű tanulmányunkban foglaltuk össze dióhéjban; l. EKLER, Péter: *Margarita poetica*. In: *Pietas non sola Romana. Studia memoriae Stephani Borzsák dedicata*. Ed.: Anita CZEGLÉDY, László HORVÁTH, Edit KRÄHLING, Krisztina LACZKÓ, Dávid Ádám LIGETI, Gyula MAYER. Bp. Typotex Kiadó–Eötvös Collegium, 2010. 530–543. 538. Antológiánkban egy magyar nyelvű szemelvényt tettünk közzé a műből; l. „*Margarita poetica*”. *A humanista alapműveltség olvasmányai a Kárpát-medencében 1526-ig. Antológia*. Összeállította EKLER Péter. Bp. 2011. OSZK–Gondolat Kiadó, 114–117. A Pajorin Klára köszöntésére készült rövid írásunkban pedig a *De modo epistolandi*-nak az ideális stílusnemmel foglalkozó fejezeteit elemeztük; l. EKLER Péter: „*Epistolaris itaque formula attenuato stilo ducetur potissimum ...*” *Az ideális stílusnem kérdése Augustinus Moravus Olomucensis De modo epistolandi-jában*. In: *Convivium Pajorin Klára 70. születésnapjára*. Ed.: Enikő BÉKÉS, Emericus TEGVEY. Debrecen–Bp. 2012. Societas Neolatina Hungarica, Sectio Debreceniensis; Institutum Doctrinae Litterarum Academiae Scientiarum Hungaricae, 75–81. /Classica – Mediaevalia – Neolatina VI./ A *De modo epistolandi* teljes magyar nyelvű fordítását és önálló kötetben való megjelentetését jelen sorok szerzője végzi.

⁵ Fol. C_{ii}^r–[C_{iii}^r]. A levél szövegét a nyomtatvány Bayerische Staatsbibliothekban őrzött példánya (jelzete: 4 Inc. c. a. 1228) alapján közlöm.

gloriari iure possim, talis me ac tanti viri familiaritatem assecutum fuisse, ex quo testimonium mihi non mediocre laudis accrescere possit.

Quom in amicitiam tuam neminem admittere consueveris facile, nisi hunc vel vitae integritas vel morum sanctitas vel eruditionis praestantia commendet tibi atque conciliet.

Ea sane et vera est et sancta amicitia et quam non illi nobis passim obvii ex spheriterio[!], ut ille dicebat, et fritillo offerunt. Sed quam vel morum similitudo bonorum conflavit vel officii alicuius meritum conduxit, quorum quidem licet in me neutrum cognoscam, quo me s[ancta] amicitia tua dignum existimare possem, tanto me tamen plus tibi debere perspicio, quo me ea dignum iudicavisti.

Itaque quum mecum ipse revolverem, quodnam gratitudinis meae erga me[!] testimonium modo ostendere debeam, incidit tandem, quoniam te lucubraciuncularum nostrarum lectione libenter detineri aiebas, ut dialogum meum in quo poeticae defensionem⁶ suscepi, tibi viro gravissimo eruditissimoque transmitterem, ut quum gravioribus illis studiis tuis defatigarere, ad haec etiam nostra utpote tractabiliora animum remitteres.

Nam est aliquis ac nescio an maximus, inquit Quintilianus, ex secretis studiis fructus, tumque pura et sincera voluptas litterarum capitur, cum actu i[d est] opere[!] recesserunt et grata sui contemplatione fruuntur.⁷

Sed neque quicquam reperitur usquam, quod animum aegritudine aliqua pressum efficacius levet, lectionis varietate, quae quidem quanto magis rerum novitate conditur, tanto efficacius animum ab his, quae nos excruciant et vexant, abducit.

In quo consilium tuum sapientissimum non probare sane vehementissime non potui.

Quod inter eas fortunae tuae procellas in ocium te litterarium conferre volueris, sciens nihil esse prestabilius vel in secundis vel adversis rebus ipsa litterarum fruge, illic ne nimium elati plus quam deceat insolescamus, hic ne adversis fracti deficiamus.

Quamvis quis te infractor? Quis constantior inveniat? Qui ad praesentem fortunae tuae vultum ita te componere valueris, ut nulla ne minima quidem tristitiae nota in te videri observarique potuerit.

Quemadmodum enim, ut praeclare Seneca inquit, tot amnes supernae[!] deietorum hymbrium, tantaque mediterraneorum[!] vis fortium non mutant saporem maris, sed ne remittunt quidem, ita adversarum impetus rerum viri fortis animum nunquam remittunt[!]. Est enim omnibus externis potentior. Omneque, quicquid evenit, in suum colorem trahit.⁸ Et Cato ille Uticensis: licet inquit omnia in unius conditionem[!] concesserint, custodianur legionibus terrae, classibus maria et Caesarianus portas miles obsideat, Cato, qua exeat, habet.⁹

Fac, igitur, vir praeclarissime, eas vigilias nostras ita lectites, ut hae gravioribus studiis tuis, quibus fortunam tuam continue moderari non desistis, tanquam pedissequae intercurrant. Teque animi nostri devotissime admoneant, ut qui tibi modo alio gratitudinis obsequio occurrere non possumus, hoc nos tibi saltem litterarum commertio interim insinuemus. Vale meque tibi deditissimum persuade.

EKLER PÉTER

⁶ *Dialogus in defensionem poetices* című művére utal, amely 1493-ban Velencében nyomtatásban is megjelent. Modern kiadása: *Augustini Olomucensis Dialogus in defensionem poetices*. Ed.: Karel SVOBODA. Praha, 1948.

⁷ QUINTILIANUS: *Institutio oratoria*. 2, 18, 5.

⁸ SENECA: *De providentia*. 2, 1.

⁹ SENECA: *De providentia*. 2, 10.